

Motion till riksdagen 2017/18:3651

av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L)

Kvalitetsfokus i vård och omsorg

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en stärkt vårdgaranti och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad nationell styrning av högspecialiserad vård och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka tillgängligheten i primärvården och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvecklad cancerstrategi och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att patientlagen ska stärkas avseende slutenvård och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra kvalitetsregister tillgängliga för patienten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om organdonation och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra förenklad biståndsbedömning för äldre och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett samlat psykosocialt och medicinskt stöd i omhändertagandet av ensamkommande flyktingbarn och tillkännager detta för regeringen.

Förstärkt vårdgaranti

Patienter ska inte behöva vänta på vård mer än absolut nödvändigt. Dels för att minska lidandet för den enskilde, dels för att förhindra att tillståndet förvärras och i värsta fall leder till döden. Därför är frågan om att korta vårdköer och att förstärka vårdgarantin en anständighetsfråga och en nödvändighet för att upprätthålla en hälso- och sjukvård i världsklass. Under Alliansens tid vid makten genomförde vi en rad viktiga satsningar på minskade köer inom hälso- och sjukvården. Genom reformer som kömiljarden och lagen om valfrihetssystem minskade köerna och vårdgarantin stärktes. Kömiljarden var

en prestationsrelaterad ersättning till de landsting som kortade vårdköerna ännu mer än vårdgarantin krävde.

Dessvärre avvecklade den nuvarande regeringen kömiljarden 2015. Sedan dess har köerna ökat och uppfyllelsen av vårdgarantin har försämrats (SKL:s öppna jämförelser). Vänsterregeringen ersatte kömiljarden med vad de kallar en professionsmiljard. En ersättning som tilldelas landstingen helt utan krav på motprestation, uppföljning eller utvärdering. Det är inte en ansvarsfull hantering av våra gemensamma resurser.

I syfte att ge landstingen förutsättningar och drivkraft att arbeta kontinuerligt, strategiskt och metodiskt för att korta vårdköerna och stärka vårdgarantin vill Alliansen att de statsbidrag som utbetalas ska vara prestationsbaserade. Ett statsbidrag som bör utvärderas regelbundet, även efter det att bidraget har upphört.

Ökad nationell styrning av högspecialiserad vård

På många sätt är vården i vårt land högklassig, men alla får inte ta del av den bästa vården. Väntetider och behandlingsmetoder skiljer sig kraftigt åt beroende på var i landet du bor. Den statliga offentliga utredningen ”Träning ger färdighet – koncentrera vården för patientens bästa” (SOU 2015:98) fastställer ytterligare brister med dagens vårdorganisation. Vårdpersonal som utför mer avancerade behandlingar får inte göra det tillräckligt ofta för att utveckla expertisen. Patientunderlaget i enskilda landsting eller sjukhus är helt enkelt för lågt. Men framför allt skiljer sig den medicinska kvalitén och resultatet åt beroende på var i landet du bor. Effekten är särskilt tydlig inom cancer vården.

En mer koncentrerad vård gör att resurserna kan utnyttjas effektivare vilket ger tydliga vinster både för patient och samhälle (SOU 2015:98). Den enskilda patienten kan få längre sjuktransporter jämfört med idag. Det är emellertid något som de flesta kan acceptera när de kompenseras med en avsevärt förhöjd vårdkvalité. När kvalificerad och specialiserad vårdpersonal samlas på färre enheter främjas kunskapsutbytet och kompetensutvecklingen. När avancerad och dyrbar medicinsk utrustning endast behöver etableras på ett fåtal enheter nyttjas både utrustning och våra gemensamma välfärdsresurser mer effektivt och vi står bättre rustade att fortsätta den medicinska utvecklingen för morgondagens vårdbehov.

För att alla – i hela landet – ska få tillgång till högkvalitativ vård krävs ett ökat statligt ansvarstagande för sjukvårdens organisation. I ett första steg vill Alliansen öka den nationella styrningen av högspecialiserad vård. Regeringens besked att låta Socialstyrelsen gå igenom alla aktuella sjukdomsgrupper och föreslå vad som ska utgöra nationellt högspecialiserad vård är välkommet och ett steg i rätt riktning. Alliansen föreslår att riksdagen ger regeringen i uppdrag att tillsätta en parlamentarisk utredning för att klarlägga förutsättningarna för en ändamålsenlig ansvarsfördelning för sjukvården mellan staten och nuvarande huvudmän.

Ökad tillgänglighet i primärvården

Alla personer har rätt till en god vård i tid. Oavsett var i landet de bor. Men vårdköerna växer (SKL öppna jämförelser) och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys visar i sin rapport ”En primär angelägenhet – kunskapsunderlag för en stärkt primärvård med patienten i centrum” att patienter upplever att de inte får tillgång till den vård som de

behöver, när de behöver den. Primärvården upplevs också som otillgänglig. Vidare belyser Vårdanalys att primärvårdens organisation och styrning skiljer sig kraftigt åt från landsting till landsting. Bristen på enhetliga beskrivningar och jämförbara data gör det dessutom svårt att analysera vilka organisatoriska egenskaper som leder till en bättre respektive sämre måluppfyllelse.

Alliansens partier stödjer Vårdanalys uppfattning att det är nödvändigt att landstingen har en gemensam tolkning av primärvårdens uppdrag och funktion. Landstingen måste utöka sin samverkan på ett övergripande plan för att dra systematiska lärdomar från landstingens olika arbetssätt inom primärvården. Möjligheten till kontinuerlig nationell uppföljning av primärvårdens kvalitet måste förbättras. Dessutom krävs ett utökat samarbete mellan landstingen för att säkerställa en hög informationskontinuitet. It- och journalsystemen i de olika landstingen måste utvecklas så att de kan kommunicera med varandra oavsett var i landet du söker vård. Utformningen av ersättningssystemen bör också, i enlighet med SKL:s rekommendation, utvecklas så att de blir likvärdiga över landet och så att de inte hindrar innovation inom den digitala vården.

Ta fram och genomför en utvecklad nationell cancerstrategi

Cancer är en av de vanligaste allvarliga sjukdomarna i Sverige. Över en halv miljon svenskar är idag drabbade av cancer. En av tre kommer i framtiden att drabbas av cancer. Det är vår tids vanligaste folksjukdom. Om 25 år kommer över 100 000 svenskar varje år att drabbas av cancer (Cancerfondens rapport 2016).

Alliansregeringen genomförde Sveriges första samlade nationella cancerstrategi. Den byggde på att ta fram strategier i tre delar: cancer ur ett medborgarperspektiv, cancer ur ett patientperspektiv samt kunskaps- och kompetensförsörjning. En åtgärd som detta mynnade ut i var regeringens förslag att etablera sex stycken regionala cancercentrum, RCC. Nationell samverkan mellan dessa slogs fast som en förutsättning för att försöka nå likvärdig vård i hela landet.

Nu finns det emellertid stora behov av att uppgradera nationella cancerstrategin. Det handlar bland annat om behov av att uppdatera strategin i förhållande till nya forskningsrön, stora framsteg i medicinteknik, kraftfullare läkemedel, digitalisering av delar av vården och inte minst situationen för patienterna. Många människor lever idag med kronisk cancer. Det ställer andra krav på sammanhängande vårdkedjor inom bland annat cancervården. Därtill att till exempel primärvården måste integreras mer i cancervården.

Alliansens partier föreslår att riksdagen beslutar att det ska tas fram en ny utvecklad nationell cancerstrategi. Den bör bland annat innehålla metodiska kvalitetsförbättringar i cancervården, pröva nya metoder och analysera förutsättningar för att vården ska kunna ta mer av ett helhetsansvar för patienter med cancer. Därtill att strategin fokuserar på kortare väntetider i cancervården, ytterligare koncentration av avancerad högspecialiserad cancervård och nationell strategi för att kunna säkra en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning. Det finns exempelvis risk för långsiktig brist på patologer och röntgensjuksköterskor. En uppdaterad cancerstrategi handlar vidare om att stödja och utveckla framtidens cancervård. Det rör exempelvis målstyrda läkemedel och biomarkörer.

Ny teknik kommer att ge helt andra möjligheter till skräddarsydda, mer individuella och effektiva cancerbehandlingar. De målstyrda läkemedlen kompletterar mer traditionell behandling och kan förhindra återfall och förlänga tiden som en människa kan leva med sin cancer med god livskvalitet. Detta behöver en uppdaterad nationell cancerstrategi förhålla sig till och bidra till ännu bättre förutsättningar för hög kvalitet och likvärdighet i cancervården för alla patienter.

Stärk patientlagen – ge patienten rätt att välja slutenvård

Alliansregeringen införde Sveriges första samlade patientlag. Den hade som grundläggande syfte att stärka patientens rättigheter så som att fritt kunna välja vårdgivare och stärka patientens rätt att få en ny medicinsk bedömning och möjlighet att få en fast vårdkontakt. Patientlagen gav alla patienter rätt att fritt välja öppenvård och specialiserad vård i såväl det egna landstinget/regionen som i övriga Sverige.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys visar emellertid att genomslaget för patientlagen hittills varit svagt (Lag utan genomslag – utvärdering av patientlagen 2014–2017). Efterlevnaden av lagen har hittills varit bristande. En viktig slutsats som dras är att kännedomen om patientlagen är fortsatt låg. Myndigheten anser att patientens rättsliga ställning fortsatt är svag, att vårdens förutsättningar att tillämpa patientlagen har brister samt att insatserna på både nationell och lokal nivå i samband med lagens införande varit otillräckliga. Detta duger inte. Patienternas rättigheter i Sverige måste fortsätta stärkas.

Alliansens partier föreslår att riksdagen beslutar att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder för att stärka efterlevnaden av patientlagen. Det handlar till exempel om att tydliggöra de skyldigheter och ansvar som patientlagen innebär. Därtill att säkerställa regelbunden tillsyn och uppföljning av patientlagens genomslag och patientens ställning. Det handlar även om att öka kännedomen om patientlagen bland patienter och vårdgivare.

Alliansens partier föreslår att riksdagen beslutar att patientlagen ska skärpas och patienternas rättigheter stärkas genom att alla patienter ges rätt att fritt välja även slutenvård. Det behövs ett samlat helhetsgrepp över vården där patienterna har rätt att välja vårdgivare såväl avseende öppenvård, slutenvård som specialiserad vård.

Det är inte rimligt att patientens möjligheter idag är begränsade till att få slutenvård i annat landsting/region än det egna enbart gällande vård och behandlings- och operationsmetoder som finns i patientens hemlandsting. Alla patienter ska ha rätt till likvärdig vård i hela landet. Ett fritt val av slutenvård är ett viktigt steg för att stärka patienternas rättigheter.

Öka kvalitetsregistrens tillgänglighet i syfte att stärka patientens delaktighet i vård och omsorg

När Myndigheten för vård- och omsorgsanalys nyligen granskade den patientlag som trädde i kraft 2014, konstaterades det att patienternas upplevelse av information och delaktighet i vården försämrats de senaste åren. Allt färre patienter anser idag att de får tillräcklig eller tydlig information om sin vård jämfört med tidigare.

Det saknas idag enkel och samlad information till patienterna om vårdens tillgänglighet och kvalitet. De nationella kvalitetsregister som finns fyller en viktig

funktion i att få fram samlade data för bättre resultat i vården, men de har också stort behov av att utvecklas. En viktig del i detta utvecklingsarbete är att registren behöver bli mer lättillgängliga för patienterna så att det på ett enkelt sätt går att jämföra kvalitetsskillnader mellan olika mottagningar. Regeringen bör därför ge i uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram förslag på hur befintliga kvalitetsregister kan bli mer tillgängliga för vanliga medborgare.

Möjliggörande av fler organdonationer

Svenskarna ligger högst i Europa när det gäller viljan att donera sina organ efter sin död, och Sverige ligger långt fram inom transplantationskirurgin. Trots det är antalet genomförda donationer jämförelsevis lågt. I juli 2017 väntade 830 personer på en organtransplantation, och varje år avlider omkring 50 personer medan de väntar.

Utredningen om donations- och transplantationsfrågor Organdonation – En livsviktig verksamhet (SOU 2015:84) har lagt fram en rad förslag om hur informationen om möjligheten att ta ställning till att donera sina organ ska kunna bli bättre, och om hur fler organ ska kunna tas tillvara. Utredningens förslag har tagits väl emot av remissinstanserna. Med mer än ett år efter det att remisstiden gick ut är det nu hög tid att regeringen lägger fram de lagförslag som behövs för att fler liv ska kunna räddas.

Ökad valfrihet och mindre byråkratisk biståndsbedömning för äldre

Valfrihet, självbestämmande och delaktighet är inte mindre viktigt för den som behöver andras omsorg och stöd. Tvärtom, respekten för människors egen vilja är särskilt viktig när de själva har svårt att hävda den. Därför är det viktigt att de valfrihetsreformer som alliansregeringen genomförde värnas och utvecklas. Politiken ska ställa lika höga krav på kvalitet på alla verksamheter i välfärden – oavsett driftsform. Regeringens och de rödgrönas krav på vinstbegränsningar stoppar välfungerande verksamheter, men gör noll och intet för att förbättra där det fungerar illa.

Alliansen vill garantera ordning och reda i välfärden genom följande reformer:

- Nationella kvalitetskrav. Nationella kvalitetskrav bör införas för både fristående och offentliga huvudmän. Kvalitetskraven ska tas fram i samarbete med välfärdens professioner, och fokusera på resultat.
- Öppenhet och transparens. För att skapa förutsättningar för människor att göra bra val mellan alternativen inom välfärden krävs mer transparens. Alla äldre och deras anhöriga ska känna sig säkra på att den hemtjänst de valt håller god kvalitet.
- Generell tillståndsplikt, samt ägar- och ledningsprövning för hela välfärden. Riksdagen har genom ett tillkännagivande (rskr. 2016/17:156) begärt att tillståndsplikt ska gälla för alla verksamheter enligt socialtjänstlagen. Vi menar därutöver att en del av tillståndprocessen ska utgöras av grundlig ledningsprövning för alla verksamheter samt ägarprövning för fristående verksamheter.
- Skärpta sanktioner. För att komma tillrätta med kvalitetsbristerna behöver dagens sanktioner skärpas. Sanktionerna ska gälla alla huvudmän. Om ett äldreboende inte håller tillräckligt hög kvalitet ska även en kommun ytterst kunna förlora rätten att driva det.

Men det räcker inte att värna kvaliteten och den yttre valfriheten. Äldres delaktighet och självbestämmande behöver öka också i äldreomsorgens vardag. En del i detta är att öka möjligheterna till förenklad biståndsprövning. Den som bara behöver trygghetslarm, service eller sociala insatser i mindre omfattning ska inte behöva gå igenom en omfattande, krånglig och integritetsnära biståndsprövning, och kommuner ska inte behöva ägna omfattande administration åt detta. Vi välkomnar därför regeringens initiativ om förenklad biståndsbedömning i budgetpropositionen för 2018.

Alliansregeringen hade påbörjat ett beredningsarbete för att införa detta, som avbröts av den rödgröna regeringen. Nu, med några års onödig fördröjning, finns ett färdigt lagförslag genom Utredningen nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen (S 2015:03). Det bör genomföras utan dröjsmål.

Ett samlat psykosocialt och medicinskt stöd i omhändertagandet av ensamkommande flyktingbarn

De ensamkommande barn som kommer till Sverige lever ofta i stor utsatthet. Att befinna sig i en långdragen asylprocess eller att motta beslut om utvisning, innebär ofta en stor psykisk påfrestning. Det har förekommit flera tragiska fall av självmord bland ensamkommande barn och ungdomar, samtidigt som det finns stora kvalitetsvariationer i hur kommuner och landsting tar hand om de ensamkommande. Alltför ofta hänvisas barnen till Migrationsverket och får inte det psykosociala stöd som de skulle behöva.

I syfte att uppnå ett bättre omhändertagande och en ökad likvärdighet, bör regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram riktlinjer för vilket stöd som ska erbjudas de ensamkommande barn som lider av psykisk ohälsa. Detta stöd ska erbjudas alla ensamkommande ungdomar som är i behov av hjälp – oavsett om de befinner sig i asylprocessen eller om de har fått beslut om utvisning.

Emma Henriksson (KD)

Cecilia Widegren (M)

Anders W Jonsson (C)

Barbro Westerholm (L)